

den karakter i Danmark, og at den må finde anvendelse på gymnasier, seminarier og lignende institutioner. Skulle det gå i opfyldelse, vil det være glædeligt. Forfatteren bør dog næppe undervurdere sin egen bogs niveau. Den fremstiller absolut sit emne i et ligefremt sprog, men at tilegne sig og diskutere historiske problemstillinger på synteseplan kræver vist nok gode intellektuelle forudsætninger.

Bogen fremkommer som den første udgivelse fra forlaget Bogsmødet, som har lagt vægt på, at den skal fremtræde som godt håndværk. Det er i høj grad lykkedes. Bogens sider er elegant tilrettelagt, og tegneren Henri Sørensen's illustrationer er en æstetisk nydelse. I anmelderens øjne er det dog en unødigt forflygtigelse at gentagne kalkmalerier, når man nu kan fotografere. Hovedsagen er imidlertid, at illustrationerne ved hjælp af usædvanlig gennemtænkte billedtekster bringes til at understrege bogens pointer. Netop derfor forekommer det løjerligt, at sidste afsnit illustreres med et billede fra o. 1800 af en rundbuet russisk bondekone, der i afklædt stand og med et masokistisk smil om læberne får pisk i godsejerens nærværelse. Det giver en pikant afbrydelse i alvorlig læsning, men sligt var da vist aldrig praksis i Danmark i hjulplovens tid, der ellers hele vejen er skildret med den indlevende historikers sans for både lys- og skygesider.

I mine øjne har Anders Bøgh da alt i alt ydet et krævende, men også væsentligt bidrag til tolkningen af den ældre danske socialhistorie. Det må herefterdags få en selvfølgelig plads på bibliotekernes hylder side om side med Dansk Socialhistories 7 bd.

Helge Paludan

Björn Thorteinsson: *Island*. (1985). 312 s.

Erik Helmer Pedersen: *Pionererne*. (1986). 338 s., 298,- kr.

Sverre Bagge og Knut Mykland: *Norge i dansketiden*. (1987). 334 s., 298,- kr. (Politikens Forlag).

Med sin nye værkserie fortsætter Politikens Forlag sin efterhånden aldrende Danmarkshistorie, der blev udsendt fra 1962. Serien skal opfattes som et supplement, idet der sættes fokus på Danmarks historie uden for Danmark.

Ideen er sådan set god, men næppe helt konsekvent i sit anlæg. For et par af bindenes vedkommende belyses områder, der tidligere var underlagt dansk overherredømme, men bl.a. bindet »Pionererne« behandler danskes indsats i udlandet – altså uden for tidligere danske besiddelser.

Var det ideen – og den er i sig selv spændende nok – så burde bindet om Norge vel også have været ført op til nutiden for at følge danskes indsats her også efter 1814. – De er nemlig ikke medtaget hos Helmer Pedersen, ligesom danskes indsats i Island – her efter 1944 – heller ikke ses behandlet hos Thorsteinsson.

Det er ikke meget der findes på dansk om Islands historie, og en samlet fyldigere Islandshistorie findes ikke. Det er derfor en velkommen publikation, der her er lagt frem. Desværre bærer bogen i høj grad præg af forfatterens middelalderhistoriske baggrund og den sædvanlige islandske forkærlighed for sagatiden. Bogen er nemlig disponeret, så mere end 2/3 af pladsen optages af tiden før ca. 1750. Det er en skam, og er forklaringen den, at den tilmålte plads var udnyttet, så burde den kronologiske vægtning af stoffet have været en anden. Det er også åbenbart, at den økonomiske historie ikke har haft forfatterens største inter-

esse, og af den nyeste tids historie er der især lagt vægt på den politiske, bl.a. samlet om selvstændighedsbevægelsen.

Det er imidlertid vigtigt at fastslå, at den islandske forfatter distancerer sig fra den ældre opfattelse af Danmark som koloniudbytter og dermed påstanden om dansk undertrykkelse som årsag til landets tidligere fattigdom og elendighed.

Bogen giver et lettilgængeligt indblik i landets historie, men samspillet mellem Danmark og Island over de mange år træder ikke særlig stærkt frem.

Erik Helmer Pedersen fortæller spændende og levende om de danske pionerer. Det er de klassiske beretninger om Mads Lange på Bali, ØK's grundlægger H. N. Andersen, telegrafkongen C. F. Tietgen og smørmatadoren H. P. Hjerl Hansen. Det er imidlertid også beretningen om Karen Blixen i Kenya og slægtningen, sporvejskongen Åge Westenholz i Siam ved siden af historien om den skuffede danske politiker D. G. Monrads pionerår i New Zealand, men heldigvis også de mindre bekendte beretninger om jernbaneingeniører i udenlandsk tjeneste, missionærer i Kina og ulandsfrivillige.

Det har været en svær opgave at disponere en sådan fremstilling. Derfor er det blevet en kombination af personalhistorie og firmahistorie, men alligevel er der blevet plads til de pittoreske historier om danske søfolk, der endte som stammehøvdinge. Det er en letlæst, men alligevel fængslende og givende fremstilling.

Det nyeste bind i serien hedder Norge i dansketiden, og fortæller om de 434 år, Norge blev styret fra København. Dette bind kan opfattes som et sammendrag af den nye store norske Norgeshistorie i 15 bind, hvortil dette binds forfatter er henholdsvis hovedredaktør og bidragsyder.

Hovedvægten i bogen ligger på Nor-

ges indre udvikling og på Norges plads i det store statssystem. Desværre er bogen bygget op, så den tilsvarende danske udvikling forventes bekendt af læseren, og det gør nok, at en række vurderinger og konklusioner kan være svære at fastholde. Bogen er ikke skrevet, så den søger at vise parallellforløb, eller det modsatte. Det er snarere blevet til en Norges historie, skrevet i Norge for Danmark.

Desværre slutter bogen som nævnt i 1814 med adskillelsen fra Danmark. Det ville unægtelig have været interessant at se, hvordan udviklingen, frigjort fra Danmark, tog sig ud, herunder også at følge, de danske embedsmænd og købmænd, der blev i Norge. – En sådan tilgangsvinkel ville for det første have gjort fremstillingen til en Norges historie for danskere og for det andet have gjort bogen og hele serien mere aktuell og ensartet. Islandsbindet slutter jo heller ikke i 1944.

Alle bind slutes iøvrigt af med fyldige litteraturlister og som sædvanlig er fremstillingen jo velillustreret. En enkelt »svipser«, skal der dog peges på. I Islandsbindet side 255 hævder teksten at læseren ser Bessastadir uden for Reykjavik. Det er nu ikke tilfældet, men derimod byens ældste stenbygning, det gamle fængsel, der nu rummer regeringskontorer.

Henrik Fode

Søren Eigaard, Harry Haue og Helge Larsen: *Aftenskolens historie i Danmark. Folkeoplysning i 200 år.* (udg. af Dansk Folkeoplysnings Samråd, 1987). 192 s., ill., 135,- kr.

I 1983 påtog Dansk Folkeoplysnings Samråd sig at få udarbejdet en fremstilling af aftenskolens historie. Resultatet foreligger nu i form af en læseværdig og alment tilgængelig fremstilling. De tre